

Gemeentelijke aanpak zorgverzekeringsschulden

Juli 2018

Zorgverzekeringslijn

Hugo Vlierhuis

Kathelyn van der Ham

Liesbeth Boon

ZORGVERZEKERINGSLIJN

Tips, training & advies

Voorwoord

Voor u ligt het rapport 'Onderzoek gemeentelijke aanpak zorgverzekeringsschulden'. Alle Nederlandse gemeenten konden aan dit onderzoek bijdragen door het invullen van een enquête. Honderdnegenenzeventig respondenten van ruim honderd gemeenten (105) hebben deelgenomen aan dit onderzoek. Wij zijn alle respondenten die de enquête hebben ingevuld dan ook dankbaar voor hun tijd en moeite.

Wij bedanken de NVVK, VNG, het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Schouders Eronder voor het verspreiden van de enquête via hun websites en nieuwsbrieven. En Pieter Hilhorst voor zijn ondersteuning van dit onderzoek en het kritisch meelesen.

Wij willen met de publicatie van dit onderzoek bijdragen aan het voorkomen en oplossen van zorgverzekeringsschulden. De resultaten geven de huidige stand van zaken weer in 105 Nederlandse gemeenten. Wij hopen dat dit de inspiratie biedt om binnen uw eigen gemeente aan de slag te gaan met het oplossen van armoede en schulden.

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Hugo Vlierhuis
Kathelyn van der Ham
Liesbeth Boon

Zeist, juli 2018

Wilt u meer weten over specifieke onderwerpen, dan kunt u contact opnemen met:

Vroegsignalering

Jan Siebols
siebols@planet.nl, 06 5326 4079

Vroege aanmelding

Pieter Hilhorst (Amargi/Goede gieren)
pieter@amargi.nl, 06 5435 5236

Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden

Trainingen over oplossen van zorgverzekeringsschulden en onverzekerdeheid

Zorgverzekeringslijn
info@zorgverzekeringslijn.nl, 0800 64 64 644

Inhoudsopgave

VOORWOORD	- 1 -
INHOUDSOPGAVE	- 2 -
SAMENVATTING.....	- 3 -
INLEIDING	- 5 -
1. RESPONDENTEN	- 6 -
2. COLLECTIEVE ZORGVERZEKERING VOOR MINIMA	- 7 -
3. VROEGSIGNALERING.....	- 11 -
4. REGELING UITSTROOM BIJSTANDSGERECHTIGDEN	- 14 -
5. KENNIS VAN WET- EN REGELGEVING	- 16 -
6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	- 19 -
ONDERZOEKSVERANTWOORDING	- 20 -
BIJLAGE I VRAGENLIJST.....	- 21 -
BIJLAGE II LIJST VAN DEELNEMENDE GEMEENTEN.....	- 26 -
BIJLAGE III RAPPORTAGE WANBETALERS IN NEDERLAND	- 27 -

Samenvatting

De enquête is ingevuld door 179 respondenten uit 105 verschillende gemeenten, 27,6 % van het totaal van de 380 Nederlandse gemeenten. Deze 105 gemeenten hebben gezamenlijk 9.044.910 inwoners, wat neerkomt op 53% van de Nederlandse bevolking. Het betreft 13 gemeenten uit de Top-20 van gemeenten met relatief gezien de meeste inwoners in de Regeling wanbetalers.

Collectieve Zorgverzekering Minima (CZM)

Nagenoeg alle gemeenten (99%) bieden een CZM aan. Het merendeel (78%) draagt ook financieel bij, waardoor de premie relatief laag blijft. Voor inwoners die al premieschulden hebben, is de toegang tot de CZM beperkt. Slechts 14% van de gemeenten biedt deze groep een overstapregeling, veelal moet de inwoner al verzekerd zijn bij het concern van het collectief. Een oorzaak van de beperkte overstapmogelijkheden kan zijn dat gemeenten maatwerk moeten leveren dit mogelijk te maken.

Met het inhouden van de premie op de bijstandsuitkering kunnen premieschulden voorkomen worden. Toch geven meer gemeenten (48%) aan niet aan inhouding te doen dan wel (42%). Redenen hiervoor zijn zelfredzaamheid/eigen verantwoordelijkheid van burgers, hoge kosten en problemen in de uitvoering. Een derde (34%) van de gemeenten denkt na over alternatieven voor de CZM, zoals een financiële compensatie en hulp bij het kiezen van een zorgverzekering. Van de gemeenten denkt 41% niet na over een alternatief voor de CZM. Het merendeel daarvan (75%) zegt tevreden te zijn.

Vroegsignalering

De meeste gemeenten (81%) zijn bezig met vroegsignalering en gebruiken signalen van o.a. de woningbouwcorporatie, nutsbedrijven en zorgverzekeraar om inwoners met schulden te benaderen. De meeste gemeenten (48%) gebruiken het signaal van één partij en een kwart van de gemeenten (27%) gebruikt de signalen van twee of meer partijen. Vindplaats van Schulden (BKR) wordt door 9% van de gemeenten genoemd als manier om inwoners met schulden te benaderen.

Bij vroegsignalering gebruiken veel gemeenten (68%) de achterstand in het betalen van de zorgpremie als signaal. Van de gemeenten die dit niet doen, zegt 38% dit in de toekomst wel te gaan doen en enkele gemeenten (9%) geven als reden dat er onduidelijkheid is over de wettelijke grondslag voor het uitwisselen van gegevens met zorgverzekeraars. Deze wettelijke grondslag is te vinden in hoofdstuk 7b van de Regeling zorgverzekering. Nadat respondenten gevraagd was naar het gebruik van premieachterstand als signaal, werd hen gevraagd naar het daadwerkelijk opvragen van gegevens bij de zorgverzekeraar en het CAK. De meeste gemeenten (60%) vragen deze gegevens op bij de zorgverzekeraar, het merendeel hiervan (39,5%) gebruikte deze echter nog onvoldoende. In iets mindere mate (41%) worden gegevens van wanbetalers opgevraagd bij het CAK, hiervan gebruikt bijna een kwart (22%) deze nog onvoldoende.

Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden (RUB)

Een klein gedeelte van de gemeenten (15%) voert de RUB uit en eveneens 15% van de gemeenten zegt de RUB niet uit te gaan voeren. Een groter gedeelte (22%) geeft aan in de toekomst de RUB in te zetten. Opvallend is dat een groot gedeelte (48%) niet weet wat de plannen van de gemeente voor de RUB zijn. Uit de enquête kunnen wij niet opmaken of de mogelijke onbekendheid van deze regeling hierbij een rol speelt.

Ervaringen met de RUB zijn over het algemeen positief. Wel geven gemeenten aan dat de benadering en begeleiding van burgers veel tijd kost, maar noodzakelijk is voor een succesvolle uitvoering. Opvallend is dat niet alle wanbetalers de kans willen grijpen om uit te willen stromen uit de regeling. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk geeft als oorzaak hiervoor aan dat de premie voor kandidaat-deelnemers te hoog is.

Kennis wet- en regelgeving

Het overgrote deel van de gemeenten (71%) weet dat er een wettelijke mogelijkheid bestaat om de zorgpremie in te houden op de uitkering en door te betalen aan de zorgverzekeraar. Van deze gemeenten maakt 70% hier ook daadwerkelijk gebruik van.

De meeste gemeenten (66%) geven aan over veel of voldoende kennis over het oplossen van zorgverzekeringsschulden te beschikken. Bij 34% van de gemeenten is hierover echter onvoldoende of nauwelijks kennis aanwezig. Iets meer dan de helft (52%) van de gemeenten geeft aan over veel of voldoende kennis te beschikken om burgers zonder zorgverzekering een oplossing te kunnen bieden. Bij bijna de helft van de gemeenten (48%) is echter onvoldoende of nauwelijks kennis aanwezig.

Zorgverzekeringslijn onderzocht in het tweede kwartaal van 2018 welke middelen gemeenten inzetten om zorgverzekeringsschulden bij hun inwoners op te lossen en te voorkomen. Dit onderzoek naar de gezamenlijke aanpak van zorgverzekeringsschulden is een vervolg op het rapport 'Minder wanbetalers; de daling versnellen'¹. Dat rapport beschrijft de initiatieven die gemeenten en zorgverzekeraars al namen om zorgverzekeringsschulden te voorkomen en op te lossen. Er worden aanbevelingen gedaan op een 5-tal gebieden: preventie, vroege aanmelding, vroegsignalering, uitstroom uit de wanbetalersregeling via de Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden (RUB) en de uitstroom uit de wanbetalersregeling van andere groepen burgers.

Een van de doelen van dit aanvullende onderzoek is het inzichtelijk maken in hoeverre de gemeenten de aanbevelingen opvolgen op de drie gebieden: de preventieve inzet van de Collectieve Zorgverzekering voor Minima (CZM) op het gebied van schulden, vroegsignalering van schulden en de rol van een achterstand in de zorgpremie daarbij en de uitvoer van de RUB. Daarnaast werd onderzocht wat het kennisniveau is van gemeenten op het gebied van wet- en regelgeving gelieerd aan deze gebieden.

Het onderzoek is uitgevoerd met een online enquête onder gemeenten (zie bijlage I voor de vragenlijst). De enquête bevat vragen over de vier hierboven genoemde onderwerpen, die hieronder kort worden toegelicht. In dit rapport leest u per onderwerp wat de resultaten en bevindingen zijn. De meest opvallende resultaten zijn daarnaast in tekst toegelicht. De resultaten zijn gebaseerd op 179 valide enquêtes. Niet alle vragen zijn door alle respondenten beantwoord. Een aantal vragen zijn afhankelijk van een eerder antwoord op een vraag en daardoor niet voor alle respondenten van toepassing. Per vraag staat aangegeven hoeveel respondenten antwoord gegeven hebben op de betreffende vraag. De meeste resultaten in dit rapport zijn op gemeente niveau gerapporteerd, een aantal op respondent niveau. Onderwerpen enquête:

- **Collectieve Zorgverzekering Minima (CZM)**
Het gebruik van de CZM en de inzet hiervan als preventief middel voor schulden.
- **Vroegsignalering**
Activiteiten op het gebied van vroegsignalering van schulden en het gebruiken van een premieschuld bij de zorgverzekeraar als signaalfunctie. De mogelijkheid van gegevensuitwisseling op het gebied van schulden tussen gemeenten, de zorgverzekeraars en het CAK.
- **Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden (RUB)**
De (voorgenomen) inzet van de RUB. Redenen van gemeenten om deze regeling wél of niet te gaan uitvoeren.
- **Kennis van wet- en regelgeving**
Het kennisniveau van gemeenten over het inhouden van de zorgpremie op grond van de Participatiewet en over het oplossen van zorgverzekeringsschulden en onverzekerdheid. Het onverzekerd zijn is veelal een gevolg van schulden en/of kan leiden tot het ontstaan van schulden.

¹ In opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport door Pieter Hilhorst en Sadik Harchaoui, juni 2017.

1. Respondenten

De enquête is ingevuld door 179 respondenten. Deze zijn werkzaam in 105 verschillende gemeenten (zie bijlage II voor de betreffende gemeenten). Dit is 27,6 % van het totaal van 380 Nederlandse gemeenten (2018). Deze 105 gemeenten hebben gezamenlijk 9.044.910 inwoners (uit meting CBS, 2017). Dat is ongeveer 53% van de Nederlandse bevolking (2017).

De enquête is ingevuld door respondenten uit 18 gemeenten die vermeld staan in de Top-20 van gemeenten met absoluut gezien de meeste inwoners in de Regeling wanbetalers. Kijkend naar de Top-20 van gemeenten met relatief gezien de meeste inwoners in de Regeling wanbetalers, dan zien we dat respondenten uit 13 van deze 20 gemeenten de enquête hebben ingevuld. Zie bijlage III voor de rapportage Wanbetalers in Nederland.

Regeling wanbetalers

Bij een premieachterstand van 6 maanden meldt een verzekeraar de verzekerde aan bij het CAK als wanbetaler. Vanaf dat moment betaalt de verzekerde aan het CAK de bestuursrechtelijke premie van € 136,67 per maand (2018). De verzekerde blijft bij zijn eigen zorgverzekeraar verzekerd voor de basisverzekering.

In welk vakgebied bent u werkzaam?

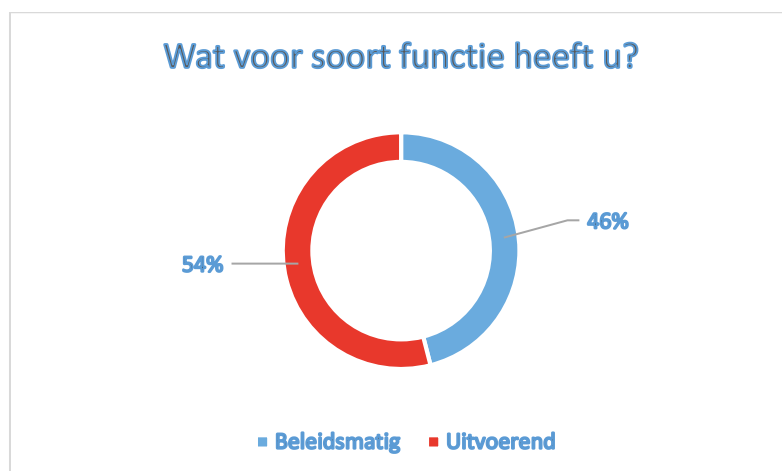
N=179 respondenten

- Schuldhulpverlening: 94 (52,5%)
- Armoedebestrijding: 29 (16,2%)
- Werk en inkomen: 17 (9,5%)
- Participatie: 6 (3,4%)
- 50-plussers: 3 (1,7%)
- Wijkteam: 3 (1,7%)
- Beschermingsbewind of budgetbeheer: 3 (1,7%)
- Wmo: 2 (< 1%)
- In meerdere van deze vakgebieden: 6 (3,4%)
- Ander vakgebied: 16 (9%)

Wat voor soort functie heeft u?

N=179 respondenten

- Beleidsmatige functie: 82 (46%)
- Uitvoerende functie: 97 (54%)

Figuur 1 – Soort functie

2. Collectieve zorgverzekering voor minima

In dit hoofdstuk staat beschreven hoe gemeenten omgaan met de CZM. De enquêtevragen zijn uitgewerkt, waar nodig verduidelijkt met een figuur, het hoofdstuk eindigt met een samenvatting.

Aan bod komen:

- 'Overstapregelingen' en de werking ervan.
- Financiële bijdragen door gemeenten.
- Inhouding en doorbetaling van premie.
- Alternatieven voor de CZM.

Biedt de gemeente een collectieve zorgverzekering voor minima aan?

N=105 gemeenten

- Ja: 104 (99%)
- Nee: 1 (1%)

Is er een 'overstapregeling naar de CZM' voor mensen met premieschulden?

N=96 gemeenten

- Ja: 13 (14%)
- Nee, inwoners met premieschulden kunnen niet deelnemen: 55 (57%)
- Weet ik niet: 28 (29%)

Figuur 2 – Overstapregeling CZM

Indien er sprake is van een overstapregeling, hoe werkt deze?

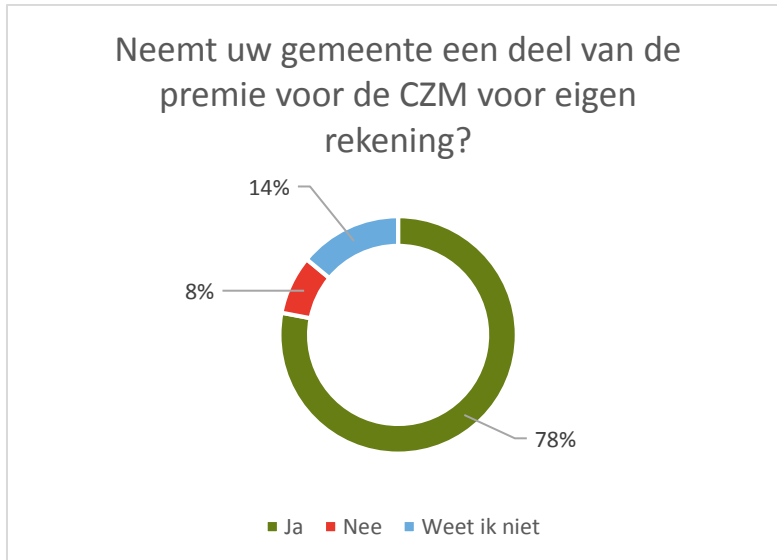
Wij vroegen de 13 gemeenten die een 'overstapregeling' hebben om hier over meer te vertellen. Alle 13 gemeenten gaven antwoord. De meest genoemde antwoorden zijn:

- Inwoners die reeds verzekerd zijn bij de zorgverzekeraar van het collectief kunnen overstappen naar de CZM. (3 gemeenten)
- Via de Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden kan worden overgestapt. (3 gemeenten)
- De gemeente neemt de totale schuld over en verstrekt een lening in de vorm van bijzondere bijstand. (3 gemeenten)
- De gemeente (schuldhelpverlener) kan namens de verzekerde een betalingsregeling afspreken met de zorgverzekeraar.

Neemt uw gemeente een deel van de premie voor de CZM voor eigen rekening?

N = 91 gemeenten

- Ja: 71 (78%)
- Nee: 7 (8%)
- Weet ik niet: 13 (14%)

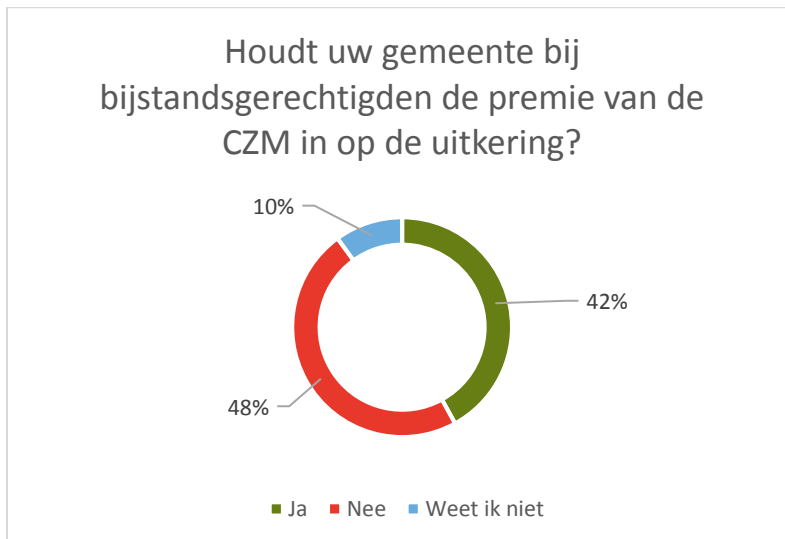

Figuur 3 – Gemeente betaalt gedeelte premie CZM

Houdt uw gemeente bij bijstandsgerechtigden de premie van de CZM in op de uitkering?

N = 91 gemeenten

- Ja: 38 (42%)
- Nee: 44 (48%)
- Weet ik niet: 9 (10%)

Figuur 4 – Inhouding en doorbetaling

Indien de gemeente de premie CZM niet inhoudt, wat zijn hiervan de redenen?

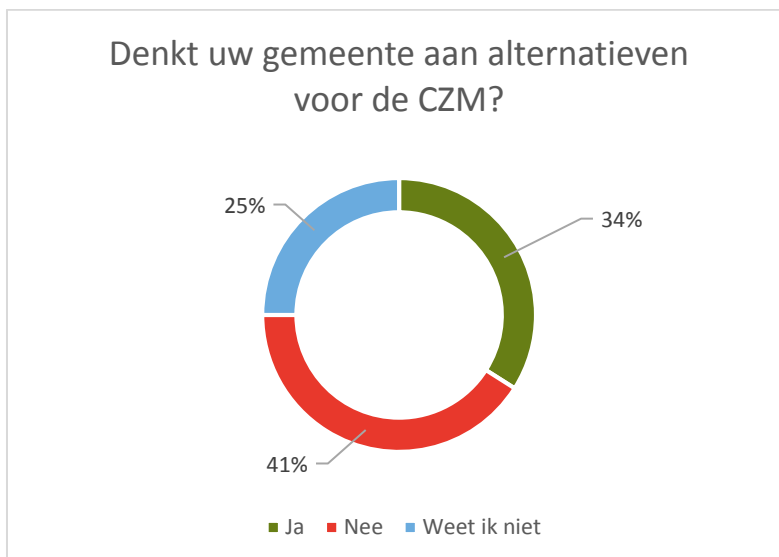
Wij vroegen de 44 gemeenten die niet aan inhouding en doorbetaling doen, waarom zij dit niet doen. Alle 44 gemeenten gaven antwoord. De meest genoemde antwoorden zijn:

- De inhouding van de uitkering werkt niet stimulerend op de zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid van de inwoners. (20 gemeenten)
- Als de gemeente er de noodzaak van inziet, betaalt deze wel door voor een selecte groep inwoners. Denk aan mensen die vallen onder budgetbeheer, statushouders in de eerste twee jaar. (6 gemeenten)
- Hoge kosten en de uitvoeringslast. (4 gemeenten)
- Het inhouden en doorbetalen heeft in het verleden geleid tot problemen in de uitvoering en dat daarom is besloten om er mee te stoppen. (3 gemeenten)

Denkt uw gemeente aan alternatieven voor de CZM?

N=86 gemeenten

- Ja: 29 (34%)
- Nee: 35 (41%)
- Weet ik niet: 22 (25%)

Figuur 5 – Alternatieven CZM

Indien uw gemeente nadenkt over alternatieven voor de CZM, welke zijn dit dan?

Wij vroegen de 29 gemeenten die aangeven dat zij nadenken over alternatieven voor de CZM om deze te benoemen (maximaal 2). Alle 29 gemeenten gaven antwoord. De meest genoemde alternatieven zijn:

- Het verstrekken van bijzondere bijstand voor zorgkosten. (7 gemeenten)
- Het financieel bijdragen aan een zorgverzekering die de inwoner zelf kiest. (6 gemeenten)
- Het helpen van inwoners bij het kiezen van een zorgverzekering. (5 gemeenten)

Indien uw gemeente niet nadenkt over alternatieven voor de CZM, wat is hiervoor de reden?

Wij vroegen de 35 gemeenten die niet nadenken over alternatieven om aan te geven waarom zij hier niet over nadenken. Er gaven 32 gemeenten antwoord. De meest genoemde redenen zijn:

- Wij zijn tevreden met de huidige CZM. (24 gemeenten)
- Er is nog niet nagedacht over alternatieven (en dit heeft geen prioriteit). (3 gemeenten)
- Geen idee wat hiervoor de reden is. (3 gemeenten)

Samenvatting

Nagenoeg alle gemeenten (99%) bieden een collectieve zorgverzekering voor minima aan. Het merendeel (78%) draagt ook financieel bij, waardoor de premie relatief laag blijft. Voor inwoners die al premieschulden hebben, is de toegang tot deze voorziening echter beperkt. Slechts 14% van de gemeenten biedt voor deze groep een overstapregeling. Drie gemeenten noemen als voorwaarde voor een overstap dat de inwoner al verzekerd moet zijn bij het concern dat ook de collectieve zorgverzekering aanbiedt. Een oorzaak van de beperkte overstapmogelijkheden voor inwoners met premieschulden kan zijn dat gemeenten maatwerk moeten leveren om een overstap mogelijk te maken.

Achterstand en opzeggen

Een zorgverzekering kan door een verzekeringsnemer opgezegd worden met ingang van 1 januari van het volgende kalenderjaar. Deze opzegging van de zorgverzekering is niet mogelijk in geval van premieachterstand (artikel 8a Zorgverzekeringswet), tenzij de dekking vervalt of de verzekeraar de opzegging bevestigt. Een overstap naar de CZM is voor een inwoner met schulden dus niet zomaar mogelijk. Gemeenten kunnen maatwerk bieden en een overstap naar de CZM mogelijk maken.

Met het inhouden van de premie op de bijstandsuitkering kunnen premieschulden voorkomen worden. Toch geven meer gemeenten (48%) aan dat niet te doen dan wel (42%). Redenen om de premie niet in te houden zijn zelfredzaamheid/eigen verantwoordelijkheid van burgers, hoge kosten en problemen in de uitvoering. Zes gemeenten geven aan voor de selecte groepen wel de premie in te houden.

Een derde (34%) van de gemeenten denkt na over alternatieven voor de CZM. Men denkt dan met name aan financiële compensatie (bijzondere bijstand voor zorgkosten of een bijdrage aan een zorgverzekering die de inwoner zelf kiest) en hulp bij het kiezen van een zorgverzekering. Van de gemeenten denkt 41% niet na over een alternatief voor de CZM. Het merendeel daarvan (75%) zegt tevreden te zijn. De gemeente Hoorn geeft aan dat zij al eerder nagedacht heeft over een alternatief en nu € 240,- per jaar bijdraagt aan minima die niet deelnemen aan de CZM.

3. Vroegsignalering

In dit hoofdstuk staat beschreven wat gemeenten doen aan vroegsignalering. De enquêtevragen zijn uitgewerkt, waar nodig verduidelijkt met een figuur, het hoofdstuk eindigt met een samenvatting.

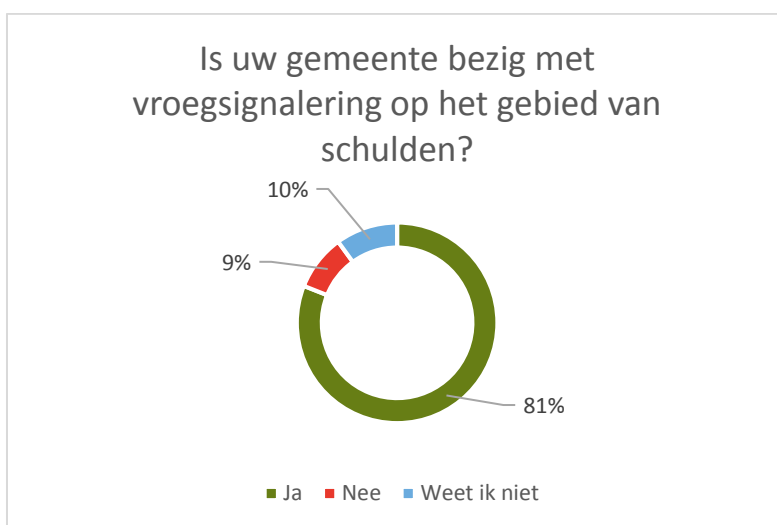
Aan bod komen:

- Hoeveel gemeenten bezig zijn met vroegsignalering.
- De manier waarop gemeenten bezig zijn met vroegsignalering.
- De mogelijkheid om gegevens op te vragen bij de zorgverzekeraar en het CAK.

Is uw gemeente bezig met vroegsignalering op het gebied van schulden?

N=90 gemeenten

- Ja: 73 (81%)
- Nee: 8 (9%)
- Weet ik niet: 9 (10%)

Figuur 6 – Vroegsignalering

Indien uw gemeente bezig is met vroegsignalering, kunt u vertellen hoe dit werkt?

Wij vroegen de 73 gemeenten die aangeven dat zij bezig zijn met vroegsignalering van schulden om daar iets meer over te vertellen, 64 gemeenten hebben dat gedaan:

- Wij maken gebruik van signalen (54 gemeenten):
 - o van 2 of meer partijen. Deze 17 gemeenten hebben minimaal 2 van de volgende signalen gespecificeerd: water/energie/huur/zorg.
 - o van schuldeisers. Deze 12 gemeenten hebben deze signalen niet gespecificeerd.
 - o van de woningbouwcoöperatie. (9 gemeenten)
 - o van de zorgverzekeraar. (9 gemeenten)
 - o van de meest prominente schulden d.m.v. samenwerking met Vindplaats van Schulden (BKR). (6 gemeenten)
 - o een achterstand in gemeentelijke belastingen.
- Wij zijn bezig, maar nog in de onderzoekende of voorbereidende fase. (10 gemeenten)
- Wij zetten de Geldkrant van het Nibud in en hebben en cursusaanbod voor inwoners.

Uw gemeente doet aan vroegsignalering, wordt de achterstand van de zorgpremie als signaal gebruikt?

N= 68 gemeenten

- Ja: 46 (68%)
- Nee, dat doen wij niet omdat: 22 (32%)

Uw gemeente doet aan vroegsignalering, maar gebruikt de achterstand van de zorgpremie niet als signaal. Kunt u aangeven waarom niet?

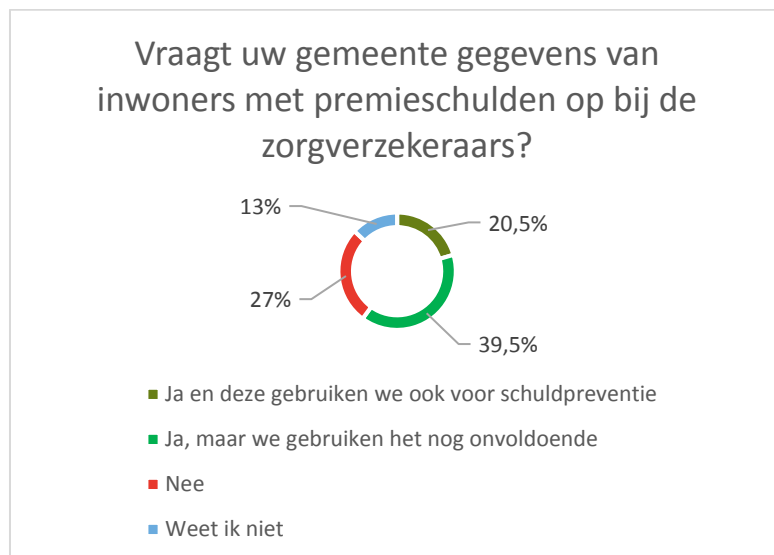
Wij vroegen de 22 gemeenten die bij vroegsignalering geen gebruik maken van een achterstand van de zorgpremie als signaal om aan te geven waarom zij dit niet doen, 21 gemeenten gaven antwoord. De belangrijkste reacties gerubriceerd:

- Wij willen dit in de toekomst gaan gebruiken of wij zijn hier afspraken over aan het maken. (8 gemeenten)
- Hier zijn nog geen afspraken over / wij zijn zo ver nog niet. (3 gemeenten)
- Bedenkingen m.b.t. privacy van de inwoners en wettelijke grondslag gegevensuitwisseling. (2 gemeenten)
- Wij beschikken niet over deze gegevens. (2 gemeenten)
- Er is geen centraal meldpunt. (1 gemeente)
- Wij hebben onvoldoende capaciteit. (1 gemeente)

Vraagt uw gemeente gegevens van inwoners met premieschulden op bij de zorgverzekeraars?

N= 86 gemeenten

- Ja en deze gebruiken wij ook voor schuldpreventie: 18 (20,5%)
- Ja maar we gebruiken het nog onvoldoende: 34 (39,5%)
- Nee: 23 (27%)
- Weet ik niet: 11 (13%)

Figuur 7 – Opvragen gegevens bij zorgverzekeraar

Vraagt uw gemeente bij het CAK gegevens op van inwoners in de wanbetalersregeling?

N = 86 gemeenten

- Ja en deze gebruiken wij: 16 (19%)
- Ja maar we gebruiken het nog onvoldoende: 19 (22%)
- Nee: 37 (43%)
- Weet ik niet: 14 (16%)

Figuur 8 – Opvragen gegevens bij het CAK

Samenvatting

De meeste gemeenten (81%) zijn bezig met vroegsignalering en gebruiken signalen van o.a. de woningbouwcorporatie, nutsbedrijven en zorgverzekering om inwoners met schulden te benaderen. De meeste gemeenten (48%) gebruiken het signaal van één partij en een kwart van de gemeenten (27%) gebruikt de signalen van 2 of meer partijen. Vindplaats van Schulden (BKR) wordt door 9% van de gemeenten genoemd als manier om inwoners met schulden te benaderen.

Bij vroegsignalering gebruiken veel gemeenten (68%) de achterstand in het betalen van de zorgpremie als signaal. Van de gemeenten die dit niet doen, zegt 38% dit in de toekomst wel te gaan doen en enkele gemeenten (9%) geven als reden dat er onduidelijkheid is over de wettelijke grondslag voor het uitwisselen van gegevens met zorgverzekeraars. Deze wettelijke grondslag is te vinden in hoofdstuk 7b van de Regeling Zorgverzekering.

Gegevensuitwisseling

Twee gemeenten geven redenen m.b.t. de privacy van hun inwoners of de wettelijke grondslag als reden voor het niet gebruiken van een zorgverzekeringspremie schuld als signaal. Het is goed om te weten dat in de Regeling Zorgverzekering de wettelijke basis te vinden is. Hoofdstuk 7b 'Gegevens die moeten worden uitgewisseld in verband met werkzaamheden gericht op het voorkomen of verminderen van schulden voortvloeiende uit de zorgverzekering' beschrijft voor welke werkzaamheden de gemeente en de zorgverzekeraar gegevens mogen uitwisselen en welke gegevens het betreft.

Nadat respondenten gevraagd was naar het gebruik van premieachterstand als signaal, werd hen gevraagd naar het daadwerkelijk opvragen van gegevens bij de zorgverzekeraar en het CAK. De meeste gemeenten (60%) vragen deze gegevens op bij de zorgverzekeraar, het merendeel hiervan (39,5%) gebruikte deze echter nog onvoldoende. In iets mindere mate (41%) worden gegevens van wanbetalers opgevraagd bij het CAK, hiervan gebruikt bijna een kwart (22%) deze nog onvoldoende.

4. Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden

In dit hoofdstuk staat beschreven hoeveel gemeenten de RUB uitvoeren, wat hun ervaringen daarmee zijn en redenen van gemeenten om de RUB niet in te zetten. De enquêtevragen zijn uitgewerkt, waar nodig verduidelijkt met een figuur, het hoofdstuk eindigt met een samenvatting.

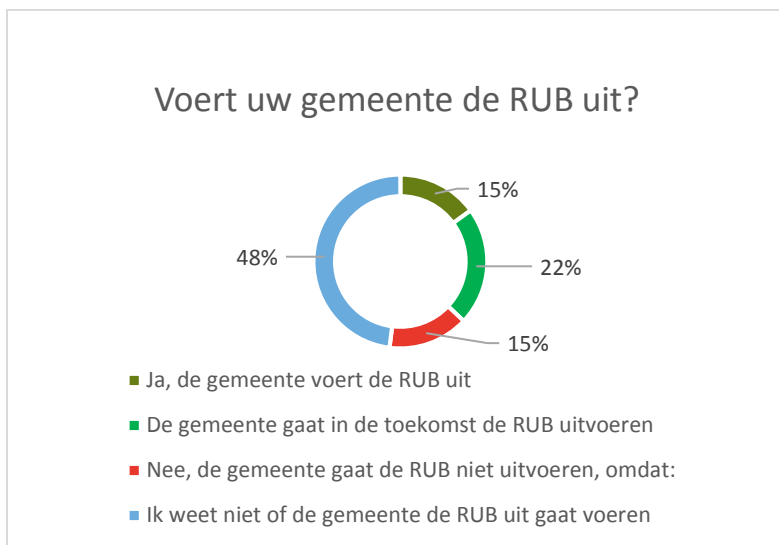
Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden

De RUB staat beschreven in artikel 6.5.6 van de Regeling zorgverzekering. Het is een regeling waarin zorgverzekeraars en gemeenten kunnen samenwerken om mensen met een bijstandsuitkering uit te laten stromen uit de Regeling wanbetalers en in te laten stromen in de CZM. Voordelen voor deelnemers zijn dat er geen bestuursrechtelijke premie meer betaald hoeft te worden, men weer aanvullend verzekerd kan zijn en dat er na succesvol voltooien van de regeling kwijtschelding is voor de resterende schulden bij het CAK en de verzekeraar. De gemeente moet voor de uitvoer van deze regeling een selectie maken onder hun inwoners en voor die groep premie en aflossing inhouden en doorbetalen aan de zorgverzekeraar.

Voert uw gemeente de RUB uit?

N=86 gemeenten

- Ja, de gemeente voert de RUB uit: 13 (15%)
- De gemeente gaat in de toekomst de RUB uitvoeren: 19 (22%)
- Nee, de gemeente gaat de RUB niet uitvoeren, omdat: 13 (15%)
- Ik weet niet of de gemeente gaat uitvoeren: 41 (48%)

Figuur 9 – Uitvoeren RUB

Indien uw gemeente de RUB niet uitvoert, waarom niet?

Alle 13 gemeenten die aangeven de RUB niet uit te gaan voeren gaven hiervoor een reden, hieronder de meest kenmerkende reacties:

- De RUB is een te beperkte aanpak van schulden.
- De RUB kost de gemeente te veel tijd, er is te weinig capaciteit voor de uitvoer.
- Er zijn voldoende alternatieven om zorgverzekeringsschulden aan te pakken.
- De groep inwoners die in aanmerking komt voor de RUB is te klein.

Indien uw gemeente de RUB uitvoert, wat zijn de ervaringen?

Wij vroegen de 13 gemeenten die aangaven de RUB uit te voeren wat de ervaringen met de uitvoer zijn, 11 gemeenten gaven antwoord. De meest opvallende reacties zijn:

- Het kost veel tijd en energie om mensen te benaderen, veel investering om in contact te komen. Eenmaal in contact loopt het goed.
- Hoe meer ondersteuning aan de inwoner, zowel in uitleg als financieel, hoe groter de kans van slagen om drie jaar afbetalen vol te houden. Lang niet alle wanbetalers willen meedoen.
- Bewerkelijk maar positief, niet alle deelnemers waarderen de uitgestoken hand.
- Positief. Tegenvaller dat niet iedereen er aan mee wil doen.
- De RUB is niet goed aangepast op de uitvoering van de Participatiewet. het kost erg veel tijd. in de praktijk is de te betalen premie voor kandidaat-deelnemers veel te hoog. Velen doen daarom niet mee.
- Heel positief, inwoners zijn erg blij en voelen zich "verlost". Wij hebben de schuld afgekocht en innen per maand bij de inwoners. Dat zorgt ook voor lucht. We zijn dit jaar gestart

Samenvatting

Een klein gedeelte van de gemeenten (15%) voert de RUB uit en eveneens 15% zegt de RUB niet uit te gaan voeren. Een groter gedeelte (22%) geeft aan in de toekomst de RUB in te zetten. Opvallend is dat een groot gedeelte (48%) niet weet wat de plannen van de gemeente voor de RUB zijn. Uit de enquête kunnen wij niet opmaken of de mogelijke onbekendheid van deze regeling hierbij ook een rol speelt.

Ervaringen met de RUB zijn over het algemeen positief. Wel geven gemeenten aan dat de benadering en begeleiding van burgers veel tijd kost, maar noodzakelijk is voor een succesvolle uitvoering. Opvallend is dat niet alle wanbetalers de kans om uit te willen stromen uit de regeling aangrijpen. De gemeente Bodegraven-Reeuwijk geeft als oorzaak hiervoor aan dat de premie voor kandidaat-deelnemers te hoog is.

5. Kennis van wet- en regelgeving

In dit hoofdstuk staat beschreven of gemeenten op de hoogte zijn van de mogelijkheid om zorgpremie in te houden op de uitkering (artikel 57 Participatiewet) en wat het kennisniveau is binnen gemeenten van het oplossen van zorgverzekeringsproblemen.

Artikel 57 Participatiewet: Noodzakelijke betalingen en bijstand in natura

Indien en zolang er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat de belanghebbende zonder hulp niet in staat is tot een verantwoorde besteding van zijn bestaansmiddelen, kan het college:

- aan de bijstand de verplichting verbinden dat de belanghebbende eraan meewerkt dat het college in naam van de belanghebbende noodzakelijke betalingen uit de toegekende bijstand verricht;
- de bijstand in natura verstrekken.

Een gemeente mag dus, als een inwoner niet in staat is zijn financiële administratie op orde te houden, de premie van de zorgverzekering inhouden en doorbetalen aan de zorgverzekeraar. Ook als de inwoner niet deelneemt aan de collectieve zorgverzekering.

Is uw gemeente op de hoogte van artikel 57 uit de Participatiewet?

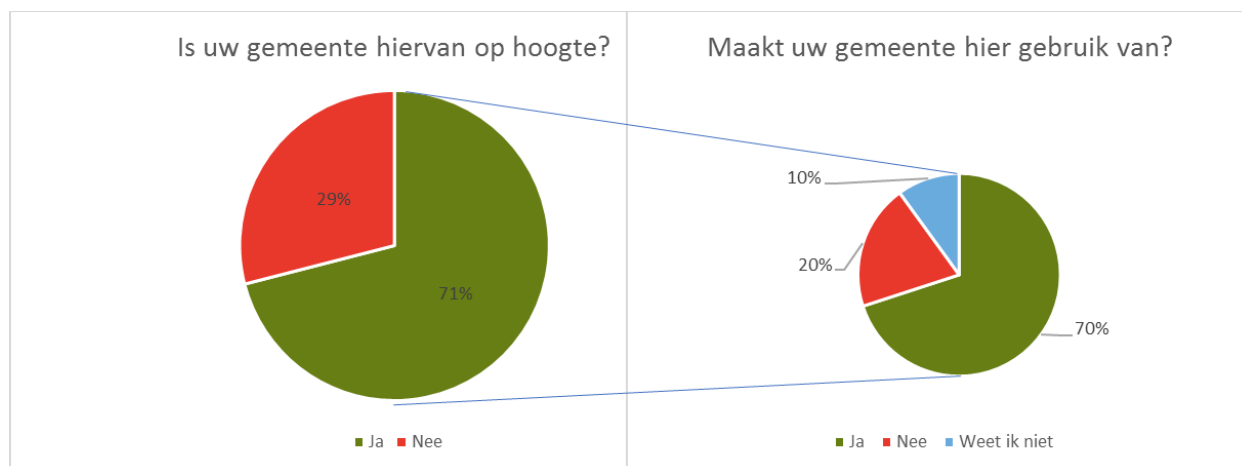
N = 85 gemeenten

- Ja: 60 (71%)
- Nee: 25 (29%)

Maakt uw gemeente gebruik van inhouding en doorbetaling volgens de Participatiewet?

N = 60 gemeenten

- Ja: 42 (70%)
- Nee: 12 (20%)
- Weet ik niet: 6 (10%)

Figuur 10 – Inhouding en doorbetaling o.b.v. de Participatiewet

Wat is het kennisniveau binnen uw gemeente t.a.v. het oplossen van zorgverzekeringsschulden?

N = 83 gemeenten

- Veel kennis: 10 (12%)
- Voldoende kennis: 45 (54%)
- Onvoldoende kennis: 24 (29%)
- Nauwelijks kennis: 4 (5%)

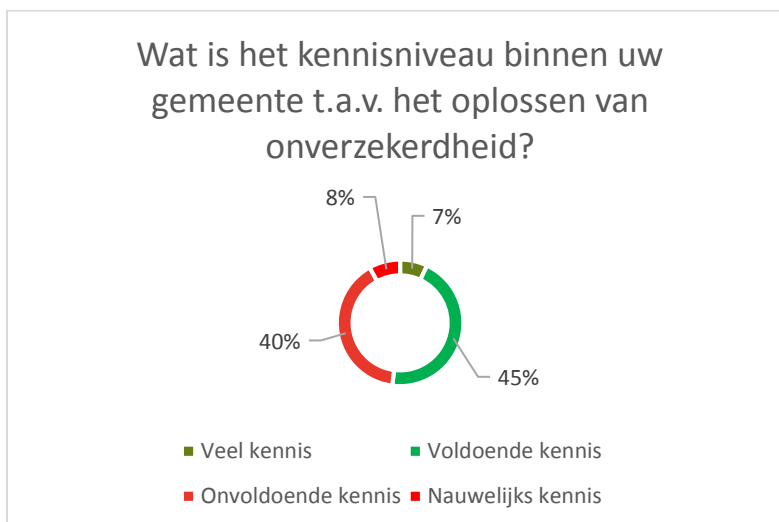

Figuur 11 – Kennis t.a.v. het oplossen van zorgverzekeringsschulden

Wat is het kennisniveau binnen uw gemeente t.a.v. het oplossen van onverzekerdeheid?

N=84 gemeenten

- Veel kennis: 5 (7%)
- Voldoende kennis: 38 (45%)
- Onvoldoende kennis 34 (40%)
- Nauwelijks kennis 7 (8%)

Figuur 12 – Kennis t.a.v. het oplossen van onverzekerdeheid

Samenvatting

Het overgrote deel van de gemeenten (71%) weet dat er een wettelijke mogelijkheid bestaat om de zorgpremie in te houden op de uitkering en door te betalen, als een inwoner niet in staat is zijn financiële administratie op orde te houden. Van deze gemeenten maakt minimaal 70% hier ook daadwerkelijk gebruik van.

De meeste gemeenten (66%) geven aan over veel of voldoende kennis over het oplossen van zorgverzekeringsschulden te beschikken. Bij 34% van de gemeenten is hierover echter onvoldoende of nauwelijks kennis aanwezig. Iets meer dan de helft (52%) van de gemeenten geeft aan over veel of voldoende kennis te beschikken om burgers zonder zorgverzekering een oplossing te kunnen bieden. Bij bijna de helft van de gemeenten (48%) is echter onvoldoende of nauwelijks kennis aanwezig.

6. Conclusies en aanbevelingen

Nagenoeg alle gemeenten bieden een CZM aan, het merendeel van de gemeenten draagt hieraan bij. Voor mensen met schulden is het echter lastig om deel te nemen, omdat de toegang tot de CZM beperkt is. De preventieve werking die de CZM kan hebben als de gemeente de premie inhoudt op de bijstandsuitkering wordt door de meeste gemeenten niet benut. Een derde van de gemeenten denkt na over alternatieven voor de CZM. Van de gemeenten die niet nadenken over alternatieven, zegt driekwart tevreden te zijn over de CZM. Het is een aanbeveling om de toegang tot CZM te vereenvoudigen en de premie vaker in te houden op de uitkering.

Ook gebruiken de meeste gemeenten de signalen van o.a. de woningbouwcorporatie, nutsbedrijven en zorgverzekering om inwoners met schulden te benaderen. De meeste gemeenten gebruiken hierbij het signaal van één partij. Het is een aanbeveling voor gemeenten om signalen van meerdere partijen te gebruiken en ook om de achterstand van de zorgpremie in te zetten als signaal. Van zorgverzekeringsschulden is bekend dat het vaak een van de eerste vaste lasten is die niet betaald worden. Bovendien bestaat er een wettelijke grondslag voor het uitwisselen van gegevens met zorgverzekeraars.

Er zijn meer gemeenten die aangeven de RUB in de toekomst te gaan inzetten dan gemeenten die de RUB al uitvoeren. De verwachting is dat dit in de toekomst leidt tot meer bijstandsgerechtigden die uitstromen uit de wanbetalersregeling. Hiernaast valt op dat bij bijna de helft van de gemeenten onbekendheid is over de plannen van de gemeente voor de RUB. Ervaringen met de RUB zijn over het algemeen positief. Wel geven gemeenten aan dat de benadering en begeleiding van burgers veel tijd kost, maar noodzakelijk is voor een succesvolle uitvoering. Het is een aanbeveling om meer kennis en ervaringen over de RUB te delen en op te halen.

Inhouding en doorbetaling op basis van de Participatiewet wordt opvallend veel ingezet door gemeenten. Het is een goed instrument om kwetsbare burgers te behoeden voor zorgverzekeringsschulden. Bijna een derde van de gemeenten is echter nog niet op de hoogte van deze mogelijkheid. Het is dan ook een aanbeveling om gemeenten hier over te informeren, een rol die Zorgverzekeringslijn kan oppakken.

De meeste gemeenten geven aan over veel of voldoende kennis te beschikken over het oplossen van zorgverzekeringsschulden en onverzekerdheid. Echter bij een derde van de gemeenten ontbreekt kennis over het oplossen van zorgverzekeringsschulden en bij de helft van de gemeenten ontbreekt kennis om burgers zonder zorgverzekering een oplossing te kunnen bieden. Het is dan ook een aanbeveling om gemeenten hier over beter te informeren.

Onderzoeksverantwoording

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een online enquête. Deze enquête is verspreid via de websites en nieuwsbrieven van de volgende organisaties:

- NVVK
- VNG
- Schouders eronder
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (www.effectieveschuldhulp.nl)
- Zorgverzekeringslijn

Ingevulde enquêtes

In totaal zijn er 179 enquêtes ingevuld. Er zijn een aantal enquêtes onvolledig ingevuld. Dermate onvolledig dat het meenemen van deze enquêtes de resultaten onbetrouwbaar zou maken. Daarom hebben we er voor gekozen die enquêtes niet mee te nemen in de resultaten. Daarnaast zijn niet alle vragen voor alle respondenten van toepassing. Om een goed beeld te schetsen staat achter iedere vraag het aantal gemeenten of respondenten dat de vraag beantwoord heeft.

Gemeenten versus respondenten

De enquêtes zijn op respondentniveau ingevuld. Van een aantal gemeenten hebben meerdere respondenten de enquête ingevuld. Een enkele keer is er door respondenten van dezelfde gemeente een verschillend antwoord ingevuld. In deze gevallen was het aantal respondenten leidend ('de meeste stemmen gelden').

Bijlage I Vragenlijst

1. Voor welke gemeente werkt u?

2. In welk vakgebied bent u werkzaam:

☐ Schuldhulpverlening	☐ Jongeren
☐ Armoedebestrijding	☐ 50-plussers
☐ Werk en inkomen(sbeheer)	☐ Vluchtelingen/nieuwe statushouders
☐ Participatie	
☐ Ander vakgebied, namelijk:	

3. Wat voor soort functie heeft u?

- ☐ Beleidsmatig
- ☐ Uitvoerend

Collectieve zorgverzekering gemeente

De vragen in deze enquête hebben betrekking op de gemeente waar u werkt, dit kan een andere gemeente zijn dan uw woonplaats.

4. Biedt de gemeente waar u werkt een collectieve zorgverzekering voor minima aan?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Overstappen naar collectieve zorgverzekering gemeente

Verzekerden met een premieachterstand bij hun zorgverzekeraar kunnen hun zorgverzekering in de regel niet zomaar opzeggen. Gemeenten kunnen daar wel bij ondersteunen.

5. Is er een 'overstapregeling' die ervoor zorgt dat mensen met premieschulden toch kunnen overstappen naar de collectieve verzekering van de gemeente?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, inwoners met premieschulden kunnen niet deelnemen
- ☐ Weet ik niet

Overstappen naar collectieve zorgverzekering gemeente (vervolg)

6. Kunt u omschrijven hoe deze overstapregeling werkt?

Betaling van de zorgverzekeringspremie

7. Neemt uw gemeente een deel van de premie voor de collectieve zorgverzekering voor eigen rekening?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Weet ik niet

8. Houdt uw gemeente bij bijstandsgerechtigden de premie van de collectieve zorgverzekering in op de uitkering en betaalt zij deze door aan de zorgverzekeraar?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Weet ik niet

Inhouding en doorbetaling van de collectieve zorgverzekering

U heeft op de vorige vraag geantwoord dat de gemeente niet doet aan inhouding en doorbetaling van de premie voor de collectieve zorgverzekering.

9. De gemeente houdt de premie voor de collectieve zorgverzekering **niet** in op de bijstandsuitkering om de volgende redenen:

Alternatieven voor de collectieve zorgverzekering

Denkt uw gemeente aan alternatieven voor de collectieve zorgverzekering voor haar inwoners? Alternatieven zijn bijvoorbeeld:

- het helpen van inwoners met het kiezen van een zorgverzekering uit de markt
- een financiële bijdrage doen aan een 'eigen' zorgverzekering
- bijzondere bijstand voor zorgkosten

10. Denkt uw gemeente aan alternatieven voor de collectieve zorgverzekering voor haar inwoners?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Weet ik niet

Alternatieven voor de collectieve zorgverzekering

11. De gemeente denkt na over de volgende alternatieven voor de collectieve zorgverzekering:

Alternatief 1

Alternatief 2

Alternatieven voor de collectieve zorgverzekering

U hebt aangegeven dat uw gemeente **niet** nadenkt over alternatieven voor de collectieve zorgverzekering.

12. De gemeente denkt **niet** na over alternatieven voor de collectieve zorgverzekering om de volgende reden(en):

Vroegsignalering schulden

13. Is uw gemeente bezig met een vroegsignaleringsproject op het gebied van schulden?

☐ Ja

☐ Nee

☐ Weet ik niet

Vroegsignalering (vervolg)

14. Kunt u iets vertellen over hoe dit vroegsignaleringsproject werkt?

15. Gebruikt u hierbij een achterstand bij het betalen van de zorgpremie als signaal?

☐ Ja

☐ Nee, dat doen we niet omdat:

Gegevensuitwisseling

16. Vraagt uw gemeente gegevens op bij de zorgverzekeraars van inwoners met premieschulden?

- ☐ Ja, maar we gebruiken het nog onvoldoende
- ☐ Ja en deze gebruiken we ook voor schuldpreventie
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

17. Vraagt uw gemeente bij het CAK gegevens op van wanbetalers (mensen met een premieachterstand van 6 maanden of meer)?

- ☐ Ja, maar we gebruiken het nog onvoldoende
- ☐ Ja en deze gebruiken we voor schuldpreventie
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden

De volgende vraag gaat over de Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden. Ook wel de RUB of de WUB (Werkgroep Uitstroom Bijstandsgerechtigden) genoemd. Het gaat om een samenwerking tussen gemeente en zorgverzekeraar waarbij groepen bijstandsgerechtigden uitstromen uit het bestuursrechtelijke premieregime bij het CAK.

18. Voert uw gemeente de Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden (RUB) uit? Of gaat u gemeente dit in de toekomst doen?

- ☐ Ja, de gemeente voert de RUB uit
- ☐ De gemeente gaat in de toekomst de RUB uitvoeren
- ☐ Ik weet niet of de gemeente de RUB uit gaat voeren
- ☐ Nee, de gemeente gaat de RUB niet uitvoeren, omdat:

Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden (vervolg)

Op de vorige vraag heeft u geantwoord dat de gemeente de RUB uitvoert.

19. Kunt u hieronder aangeven wat uw ervaringen zijn met het uitvoeren van de RUB?

Participatiewet

De gemeente mag als de inwoner niet in staat is zijn financiële administratie op orde te houden de premie van de zorgverzekering inhouden en doorbetalen aan de zorgverzekeraar. Ook als de inwoner niet deelneemt aan de collectieve zorgverzekering.
(Artikel 57 van de Participatiewet)

20. Was u van bovenstaande op de hoogte?

- ☐ Ja
☐ Nee

Participatiewet (vervolg)

U hebt op de vorige vraag geantwoord dat u wist dat uw gemeente in bepaalde gevallen de zorgpremie van een inwoner mag inhouden en doorbetalen.

21. Houdt uw gemeente voor sommige inwoners de zorgpremie in op hun uitkering?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Weet ik niet

Kennisniveau binnen de gemeente

22. Kunt u van de volgende onderwerpen aangeven wat het kennisniveau is binnen het sociaal domein van uw gemeente:

	Veel kennis	Voldoende kennis	Onvoldoende kennis	Nauwelijks kennis
Het oplossen van zorgverzekeringsschulden	☐	☐	☐	☐
Het bieden van een oplossing aan burgers zonder verzekering	☐	☐	☐	☐

Hartelijk dank!

U bent aan het einde gekomen van de vragenlijst. Wij gaan aan de slag met het verwerken van alle antwoorden. Dat doen wij anoniem; de informatie over uw gemeente wordt niet gekoppeld aan u als persoon. Wilt u de onderzoeksresultaten ontvangen? Dan kunt u hieronder uw gegevens achterlaten.

23. Ja, ik wil de resultaten van het onderzoek onder gemeenten ontvangen. En vul hieronder mijn gegevens in:

Naam

E-mail

24. Hebt u nog vragen of opmerkingen over deze enquête?

Bijlage II Lijst van deelnemende gemeenten

Aa en Hunze	Ede	Hoorn	Steenwijkerland
Achtkarspelen	Eindhoven	Huizen	Stein
Almere	Emmen	IJsselstein	Stichtse Vecht
Alphen aan den Rijn	Enschede	Kampen	Tiel
Amersfoort	Geldrop-Mierlo	Kerkrade	Tilburg
Amstelveen	Gemert-Bakel	Leerdam	Tubbergen
Amsterdam	Gennep	Lelystad	Uithoorn
Apeldoorn	Goeree-Overflakkee	Leudal	Utrecht
Arnhem	Goes	Lingewaard	Utrechtse Heuvelrug
Assen	Gouda	Maasdriel	Valkenswaard
Barendrecht	Groningen	Meierijstad	Veere
Bodegraven-Reeuwijk	Haarlem	Nieuwegein	Venlo
Borger-Odoorn	Haarlemmermeer	Nijkerk	Vlaardingen
Breda	Halderberge	Nijmegen	Vlissingen
Brunssum	Hardenberg	Oegstgeest	Waddinxveen
Buren	Heemskerk	Oldambt	Wageningen
Culemborg	Heemstede	Oosterhout	Westervoort
De Wolden	Heerenveen	Ouder-Amstel	Westland
Delfzijl	Heerlen	Peel en Maas	Wijdmeren
Deurne	Hellevoetsluis	Purmerend	Woensdrecht
Deventer	Helmond	Renkum	Wormerland
Doetinchem	Hengelo	Rheden	Zeist
Dordrecht	Hilvarenbeek	Rotterdam	Zoetermeer
Drechterland	Hilversum	Schiedam	Zutphen
Drimmelen	Hollands Kroon	's-Gravenhage	Zwartewaterland
Druten	Hoogeveen	's-Hertogenbosch	Zwolle
		Sittard-Geleen	

Wanbetalers in...

Peildatum 31 december 2016

Nederland

premieplichtige inwoners

13.885.000

aantal wanbetalers per 31 december 2016

249.930

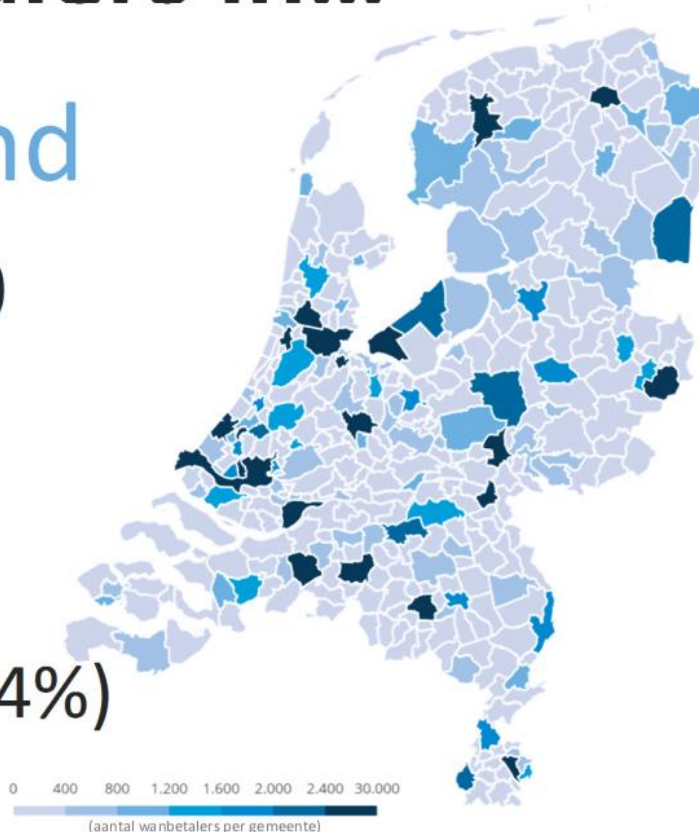
dat is

1,8%

verschil ten opzichte van 2015

-32.260 (-11,4%)

(verschil in aantal en percentage)

Totaal

premieplichtige inwoners

13.885.000

aantal wanbetalers

249.930

dat is

1,8%

verschil ten opzichte van 2015

-32.260 (-11,4%)

(verschil in aantal en percentage)

Ranglijst van meeste wanbetalers

absolute aantallen

- 1 Rotterdam
- 2 Amsterdam
- 3 's-Gravenhage
- 4 Almere
- 5 Utrecht
- 6 Tilburg
- 7 Eindhoven
- 8 Arnhem
- 9 Groningen
- 10 Dordrecht

t.o.v. alle inwoners

- 1 Rotterdam
- 2 Schiedam
- 3 Lelystad
- 4 's-Gravenhage
- 5 Pekela
- 6 Heerlen
- 7 Dordrecht
- 8 Almere
- 9 Arnhem
- 10 Kerkrade

ZORGVERZEKERINGSLIJN